

نقش سبک های تصمیم گیری در مدیریت سود فرصت طلبانه

مریم هاشمی بهرمان

دانشجوی دکتری حسابداری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
maryamhashemib@yahoo.com

زهرا پورزamani

گروه حسابداری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)
zahra.poorzamani@yahoo.com

بهمن بنی مهد

گروه حسابداری، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران
Dr.banimahd@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۳/۲۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۲/۱۳

چکیده

مدیریت سود مجموعه ای از تصمیمات مدیریتی قلمداد می شود که به منظور حداکثر کردن ارزش سود، برخی از حقایق کوتاه مدتی را که برای مدیریت شناخته شده اند گزارش نمی شود. در این راستا مقاله حاضر، به تاثیر سبک های تصمیم گیری بر مدیریت سود فرصت طلبانه از طریق پیش بینی روابط علی میان ابعاد سبک های تصمیم گیری (شهودی، وابستگی، عقلانی، آنی و اجتنابی) و مدیریت سود فرصت طلبانه پرداخته است. جامعه آماری این پژوهش، حسابرسان مستقل بوده و جهت گردآوری داده ها از پرسش نامه استاندارد استفاده شده است. پس از انجام آزمون های پایایی و روایی داده های نمونه، تحلیل های مربوط بر اساس رویکرد مدل یابی ساختاری صورت گرفت. نتایج پژوهش نشان می دهد سبک های تصمیم گیری (شهودی، وابستگی، عقلانی و اجتنابی) بر گزارشگری متقلبانه تأثیری معنی داری دارد. از اینرو تأثیر مولفه سبک آنی تصمیم گیری بر گزارشگری متقلبانه مشاهده نگردید.

واژه های کلیدی: سبک های تصمیم گیری، مدیریت سود فرصت طلبانه، معادلات ساختاری.

۱- مقدمه

ارائه تعریفی مناسب از مدیریت سود مستلزم شناخت هدف و انگیزه از مدیریت سود و کاربرد آن است. اسکات (۲۰۰۰) به مدیریت سود به عنوان اختیار شرکت در انتخاب سیاست‌های حسابداری برای دستیابی به برخی اهداف خاص مدیر، می‌نگرد. حال پرسش این است که اهداف خاص مدیر از مدیریت سود چیست. مدیریت سود عبارت است از دخالت عمدی در فرآیند گزارشگری برون سازمانی با هدف بدست آوردن برخی مزایای شخصی از سوی مدیران یا سهامداران. تعریف جامع‌تر مدیریت سود باید در برگیرنده مدیریت سود واقعی ایجاد شده از راه تصمیمات زمان‌بندی سرمایه‌گذاری یا تصمیمات تأمین مالی برای تغییر سود گزارش شده یا برخی از اجزای آن نیز می‌باشد (رهنمای‌رودپشتی و همکاران، ۱۳۹۶). فرن و همکاران (۱۹۹۴) مدیریت سود را به عنوان دست کاری سود توسط مدیریت به منظور دستیابی به قسمتی از پیش داوری‌های مربوط به سود مورد انتظار تعریف می‌کند. دی جورج و همکاران (۱۹۹۹) مدیریت سود را به عنوان نوعی دستکاری مصنوعی سود توسط مدیریت جهت حصول به سطح مورد انتظار سود برای برخی مقاصد خاص (از جمله حصول پیش بینی تحلیل‌گران و یا برآورد روند سودهای قبلی برای پیش بینی سود های آتی) تعریف کرده‌اند. هلی و والن (۱۹۹۹) معتقدند مدیریت سود هنگامی رخ می‌دهد که مدیران از قضاوت‌های شخصی خود در گزارشگری مالی استفاده کنند و ساختار معاملات را جهت تغییر گزارشگری مالی دستکاری می‌نمایند. این هدف یا به قصد گمراه نمودن برخی از صاحبان سهام در خصوص عملکرد اقتصادی شرکت صورت می‌گیرد، یا به منظور تاثیر بر نتایج قراردادهایی است که انعقاد آن‌ها منوط به دستیابی به سود مشخصی می‌باشد. رونن و یاری (۲۰۰۸) مدیریت سود را مجموعه‌ای از تصمیمات مدیریتی قلمداد می‌کنند که به منظور حداکثر کردن ارزش سود، برخی از حقایق کوتاه مدتی را که برای مدیریت شناخته شده‌اند گزارش نمی‌کند (رهنمای‌رودپشتی و همکاران، ۱۳۹۶).

با توجه به مشکلات به وجود آمده در زمینه مدیریت سود فرصت طلبانه در بازار سرمایه ایران، مسئله این پژوهش چگونگی درک میزان مدیریت سود فرصت طلبانه در قبال ابعاد سبک‌های تصمیم‌گیری است. همچنین، با توجه به مطالعات انجام‌شده در ایران در زمینه تاثیر سبک‌های تصمیم‌گیری بر مدیریت سود فرصت طلبانه، پژوهش حاضر مؤلفه‌هایی را مورد آزمون قرار داده که در تحقیقات قبلی آزمون نشده است. از این‌رو، این پژوهش در

پی پاسخ به این سؤال است که سبک‌های تصمیم‌گیری چه تاثیری بر مدیریت سود فرصت طلبانه دارد؟ به‌منظور پاسخ به این سؤال، روابط علی سبک‌های تصمیم‌گیری و مدیریت سود فرصت طلبانه مطالعه می‌شود. در حقیقت مطالعه حاضر مفهوم جدیدی از مدیریت سود فرصت طلبانه را معرفی می‌کند. از این‌رو، انتظار می‌رود نتایج پژوهش حاضر بتواند به مدیران، تحلیل‌گران مالی، سرمایه‌گذاران و سایر ذی‌نفعان در درک بهتر گزارشگری متقلبانه در قبال سبک‌های تصمیم‌گیری، کمک کرده و آن‌ها را در اتخاذ تصمیم‌های صحیح مالی و سرمایه‌گذاری کمک نماید. این پژوهش با طرح مبانی نظری و پیشینه پژوهش‌های مرتبط با موضوع و همچنین تبیین روش پژوهش و فرضیه‌های برگرفته از مسئله و مبانی نظری پژوهش ادامه یافته و سپس به تشریح نتایج آزمون فرضیه‌ها پرداخته است؛ و در نهایت نتیجه‌گیری و پیشنهادها بیان می‌گردد.

چارچوب نظری پژوهش

یکی از فعالیت‌های اصلی مدیریت تصمیم‌گیری است. تصمیم‌گیری با تشخیص مسائل، تعیین جانشین‌های حل مسائل، انتخاب از بین آنها و اجرای راه حل انتخاب شده سرو کار دارد. در ادبیات مدیریت نوین، هریک از وظایف سنتی مدیران مانند برنامه‌ریزی، سازماندهی، کنترل و غیره جلوه‌هایی از نوعی تصمیم‌گیری هستند. فرآیند تصمیم‌گیری تابعی از عوامل مهمی چون موضوع تصمیم، فرد تصمیم‌گیرنده، زمان تصمیم‌گیری و از همه مهم‌تر پیچیدگی متغیرهای دخیل در تصمیم‌گیری است (فلاح دوست، ۱۳۹۳). تصمیم‌گیری عبارت است از ترکیب دانش، فکر، احساس و تصور به طوری که مجموعه حاصل قابل اجرا باشد. به مفهوم واضح‌تر تصمیم‌گیری به عبارت است از انتخاب یک راهکار از میان دو یا چند راهکار. یک تصمیم، انتخاب یک راه حل یا اقدام از بین مجموعه‌ای از اقدامات ممکن و جانشین‌های دیگر است. نا اطمینانی معمولاً تصمیمات را مشکل می‌کند؛ و اطمینان نسبت به انتخاب یک جانشین یا اقدامی که منجر به بهترین بازده شود را کاهش می‌دهد (ایسنفار، ۲۰۱۱). به نظر هربرت سایمون، تصمیم‌گیری جوهر اصلی مدیریت است و حتی می‌توان مدیریت را مترادف با آن دانست. وی نظریه تصمیم‌گیری خود را تحت عنوان مدیر به عنوان تصمیم‌گیرنده، ارائه نمود. به نظر او تصمیم‌گیرنده فردی است که در تقاطع راه‌ها، در لحظه انتخاب، آماده است که در یکی از مسیرها پا گذارد. اگر مدیریت را مترادف با تصمیم‌گیری

شرکتی بر ارتباط بین رقابت در بازار محصول و کیفیت سود پیش بینی شده مدیریت پرداخته و به این نتیجه دست یافتند که رقابت در بازار محصول دارای اثر منفی بر کیفیت سود پیش بینی شده توسط مدیریت بوده و این ارتباط در شرکت های دارای راهبری شرکتی قوی کاهش می یابد. کاردان و همکاران (۱۳۹۸)، به بررسی رابطه غیرخطی رقابت بازار محصول و کیفیت گزارشگری مالی پرداخته و به این نتیجه دست یافته اند که کیفیت سود در سطح پایین رقابت افزایش و هنگام تشدید رقابت کاهش می یابد. کردستانی و همکاران (۱۳۹۸)، به بررسی تاثیر کیفیت افشاء بر عدم تقارن اطلاعاتی پرداخته و به این نتیجه دست یافته اند که بین کیفیت گزارشگری مالی و عدم تقارن اطلاعاتی رابطه منفی و معنی داری وجود دارد.

ورنیا و رنگ نکار (۲۰۱۵)، در پژوهشی با عنوان «سبکهای تصمیم گیری عمومی: شواهدی از هند» به بررسی قابلیت کاربرد سبک های تصمیم گیری عمومی در بین مدیران هندی به این نتیجه دست یافتند که همه سبک های تصمیم گیری (منطقی، شهودی، وابسته، اجتنابی و آبی) در بین مدیران هندی رایج هستند. همچنین نتایج نشان داد که همبستگی معناداری بین سبکها وجود دارد. کانلی و همکاران (۲۰۱۶)، در پژوهشی با عنوان «ارتباط بین سبک تصمیم گیری، استراتژی های رقابتی و عملکرد سازمانی بین سازمان های صنعتی» به بررسی تأثیر سبک تصمیم گیری در قدرت ارتباط بین استراتژی رقابتی و عملکرد سازمانی در سازمانهای بزرگ صنعتی آفریقای به این نتیجه دست یافتند که سازمان های مورد مطالعه از همه سبک های تصمیم گیری استفاده می کنند اما بیشتر منطبق با سبکهای تصمیم گیری تحلیلی و دستوری هستند. همچنین نتایج نشان می دهد سبکهای تصمیم گیری از طریق استراتژی های رقابتی بر عملکرد سازمان تأثیر می گذارند. لو و همکاران (۲۰۱۷)، بیان کردند شرکت های دارای گزارش های مالی با خوانایی کمتر، احتمالاً بیشتر از سایر شرکت ها به ارتکاب تقلب در صورت های مالی اقدام می کنند. به طور مشابه، بلانکو و دئول (۲۰۱۷) نیز شواهدی بر وجود رابطه منفی بین خوانایی گزارشگری مالی شرکت ها و احتمال وقوع تقلب ارائه کردند. بلانکو و دئول (۲۰۱۷) تأثیر خوانایی و قابلیت مقایسه بر احتمال گزارشگری متقلبانه را در بازار سرمایه آمریکا بررسی کردند. یافته های این پژوهش نشان داد شرکت های دارای گزارشگری مالی با خوانایی و قابلیت مقایسه کمتر، احتمالاً بیشتر از سایر شرکت ها به ارتکاب تقلب در صورتهای مالی اقدام می کنند.

بدانیم، دیگر انتخاب تنها یک راه از راه های دیگر تصمیم گیری نیست، بلکه عنوان تصمیم گیری به کل فرآیند اطلاق می شود. در بسیاری از سازمان ها به ویژه سازمان های اداری و عمومی، تصمیمات اتخاذ شده با نسبت های متفاوت، اجرایی و سیاست گذاری می گردد. تصمیم گیری فرآیند مرتبط با حل یک مسئله با مشکل است و اغلب با اصطلاح «حل مشکل» مطرح می شود (روحانی^۱ و همکاران، ۲۰۱۶).

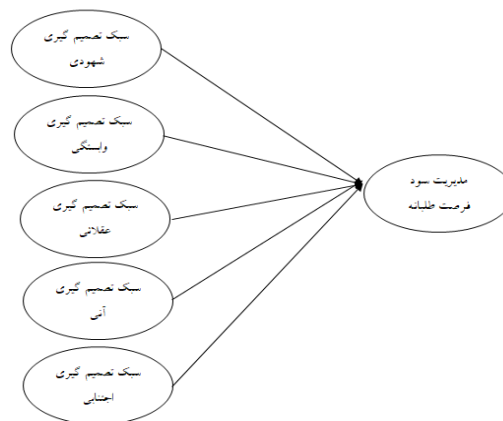
در ادبیات حسابداری تعاریف مختلفی در مورد مدیریت سود توسط محققین ارائه شده است. ارائه تعریفی مناسب از مدیریت سود مستلزم شناخت هدف و انگیزه از مدیریت سود و کاربرد آن است. اسکات (۲۰۰۰)، به مدیریت سود به عنوان اختیار شرکت در انتخاب سیاست های حسابداری برای دست یابی به برخی اهداف خاص مدیر، می نگرد. حال پرسش این است که اهداف خاص مدیر از مدیریت سود چیست. فرن و همکاران (۱۹۹۴)، مدیریت سود را به عنوان دست کاری سود توسط مدیریت به منظور دست یابی به قسمتی از پیش داوری های مربوط به سود مورد انتظار تعریف می کند. دی جورج و هکاران (۱۹۹۹)، مدیریت سود را به عنوان نوعی دستکاری مصنوعی سود توسط مدیریت جهت حصول به سطح مورد انتظار سود برای برخی مقاصد خاص (از جمله حصول پیش بینی تحلیل گران و یا برآورد روند سودهای قبلی برای پیش بینی سود های آتی) تعریف کرده اند. هلی و وال (۱۹۹۹)، معتقدند مدیریت سود هنگامی رخ می دهد که مدیران از قضاوت های شخصی خود در گزارشگری مالی استفاده کنند و ساختار معاملات را جهت تغییر گزارشگری مالی دستکاری می نمایند. این هدف یا به قصد گمراه نمودن برخی از صاحبان سهام در خصوص عملکرد اقتصادی شرکت صورت می گیرد. یا به منظور تأثیر بر نتایج قراردادهایی است که انعقاد آن ها منوط به دستیابی به سود مشخصی می باشد. در تعاریف فوق برای مدیریت سود اهداف، انگیزه ها و کاربردهای خاصی مشخص شده که به صورت تفضیلی به فرضیه ها و انگیزه های مدیریت سود پرداخته می شود. در ادبیات موجود، فرضیه ها و نظریه های متفاوتی برای توضیح مدیریت سود توسط مدیران و پیامدهای آن مورد استفاده قرار گرفته است که عبارتند از فرضیه مکانیکی، فرضیه بازار کارا و نظریه اثباتی و نظریه های دستوری. رضائی پیتته نوئی و صفری گرایی (۱۳۹۷)، به بررسی ارتباط بین خوانایی گزارشگری مالی و احتمال گزارشگری متقلبانه پرداخته و به این نتیجه دست یافتند که خوانایی گزارشگری مالی احتمال وقوع تقلب حسابداری شرکت را کاهش می دهد. فخاری و نتاج کردی (۱۳۹۷)، به اثر تعدیل کنندگی راهبری

فرضیه ها و مدل مفهومی

فرضیه اصلی: سبک های تصمیم گیری بر مدیریت سود فرصت طلبانه تاثیر دارد.

این فرضیه بوسیله پنج فرضیه فرعی زیر آزمون می شود:

- سبک تصمیم گیری شهودی بر مدیریت سود فرصت طلبانه تاثیر دارد.
- سبک تصمیم گیری وابستگی بر مدیریت سود فرصت طلبانه تاثیر دارد.
- سبک تصمیم گیری عقلانی بر مدیریت سود فرصت طلبانه تاثیر دارد.
- سبک تصمیم گیری آنی بر مدیریت سود فرصت طلبانه تاثیر دارد.
- سبک تصمیم گیری اجتنابی بر مدیریت سود فرصت طلبانه تاثیر دارد.

شکل ۱: چارچوب مفهومی پژوهش

بلسکی و همکاران (۲۰۰۸) و اسکات و بروس (۱۹۹۵)

روش شناسی تحقیق

رویکرد پژوهش جاری، قیاسی^۱ است. در آن از گرایش کاربردی^۲ و راهبردی علی^۳ استفاده شده است. در این راهبرد علاوه بر خود رابطه، نوع و شدت رابطه و روابط علت و معلولی هم مشخص می گردد. جهت پاسخ به سوال این پژوهش باید علت را پیدا نمود و برای این کار باید از راهبرد علی استفاده و تجزیه و تحلیل داده ها در این راهبرد با استفاده از نرم افزار لیزرل صورت گرفته است. این نرم افزار با استفاده از کواریانس ماتریس^۱، مدل اصلی و کلی را تعیین می کند.

جامعه آماری این پژوهش، حسابرسان مستقل کشور می باشد. حجم نمونه باید نسبت ۱۰ مورد به ازای هر پارامتر برآورد شده باشد. بنتلر و چو (۲۰۰۶) نیز ۵ مورد را به ازای هر پارامتر پیشنهاد کرده اند (هیر و همکاران، ۲۰۰۶، بنتلر و چو، ۲۰۰۶). بنابراین، با توجه به مدل ساختاری این پژوهش، مشاهدات (پرسشنامه) موجود (۱۴۰ مورد) به لحاظ آماری کفایت می کند.

جدول ۱. نمونه آماری پژوهش

تعداد گویه ها	حداقل نمونه مورد نیاز
۲۸ = (۳+۲۵)	۱۴۰ = ۵*۲۸

برای گرد آوری داده ها در این تحقیق از پرسش نامه استاندارد استفاده شده که در آن لیکرت طیف پنج گزینه ای مورد استفاده قرار گرفته و از حسابرسان مستقل خواسته شده تا نظر خود را در مورد هر سوال بر مبنای این طیف و با انتخاب یکی از گزینه های: کاملاً مخالف، مخالف، بی نظر، موافق و کاملاً موافق بیان نماید که به ترتیب برای این گزینه ها ارزش عددی ۱-۲-۳-۴-۵ در نظر گرفته شده است.

برای تعیین روائی^۱ پرسش نامه از روش روائی سازه^۲ استفاده شده که انجام این مهم با استفاده از روش آماری تحلیل اکتشافی انجام گرفته که مقدار سطح معنی داری و خطا که باید زیر ۵٪ باشد و مقدار درجه آزادی و خطای شاخص بارتلت را تعیین می کند. با این راهکار میزان کفایت و مناسب بودن داده های نمونه این پژوهش برای انجام تحلیل عاملی اکتشافی را بررسی می کند. برای تعیین پایایی^۳ پرسش نامه از روش محاسبه ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است که تعیین می کند که آیا در پرسش نامه این پژوهش، ابزار همبستگی درونی وجود دارد و نهایتاً پایایی ابزار پرسش نامه را تعیین می کند که آلفای کرونباخ^۲ باید بالای ۷۰٪ باشد.

با توجه به اینکه سطح خطا زیر ۵٪ بوده و درجه آزادی و خطای شاخص بارتلت^۳ مساعد می باشد پس داده های نمونه این پژوهش برای انجام تحلیل عاملی اکتشافی کفایت دارد و مناسب می باشد.

با توجه به اینکه ضریب آلفای کرونباخ تمامی متغیرها بالای ۷۰ درصد بوده، پس در نتیجه در همه ابزارها، بین گویه های پرسش نامه همبستگی درونی وجود دارد و همه آنها پایا هستند.

2 Construct Validity
3 Reliability
2 Cronbach Alpha Test (Reliability Test)
3 Bartlets

1 Adductive Approach
2 Applied Research
3 Causal Strategy
1 Covariance Matrix
1 Validity

جدول ۲. نتایج آزمون پایایی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	نام بعد	اختصار	تعداد سوالات	پایایی ترکیبی (CR)
مدیریت سود فرصت طلبانه	_____	FFR	۳	۰/۶۹۶
سبک های تصمیم گیری	شهودی	EEM	۳	۰/۶۸۸
	وابستگی	FAI	۳	۰/۷۸۷
	عقلانی	LTG	۳	۰/۶۷۱
	آنی	RFA	۳	۰/۷۱۱
	اجتنابی	SAP	۴	۰/۷۷۳

افزایش ثروت سهام داران ، مدیریت سود کارایی تعریف می گردد(اسکات ، ۲۰۰۹).

مدیریت سود از نوع فرصت طلبانه : انجام مدیریت سود توسط مدیریت در جهت منافع شخصی خود مثل دریافت پاداش ، مدیریت سود فرصت طلبانه تعریف می گردد(اسکات ، ۲۰۰۹).

سبک تصمیم گیری عقلایی: این سبک بیانگر تمایل تصمیم گیرنده به شناسایی تمامی راهکارهای ممکن، ارزیابی نتایج هر راهکار از تمامی جنبه های مختلف و در نهایت انتخاب راهکار بهینه و مطلوب توسط تصمیم گیرنده در هنگام مواجهه با شرایط تصمیم گیری می باشد اسکات و بروس(۱۹۹۵).

سبک تصمیم گیری شهودی: تصمیم گیری شهودی فرآیندی ناخودآگاه است که در سایه تجربه های استنتاج شده به دست می آید. در این شیوه تصمیم گیری فرد تصمیم گیرنده منطق روشنی در رابطه با درست بودن تصمیم خود ندارد، بلکه با تکیه بر بینش و فراست درونی خود آن چیزی را که فکر می کند درست است انجام می دهد اسکات و بروس(۱۹۹۵).

سبک تصمیم گیری وابستگی: این سبک بیانگر عدم استقلال فکری و عملی تصمیم گیرنده و تکیه بر حمایت ها و راهنماییهای دیگران در هنگام اتخاذ تصمیم است اسکات و بروس(۱۹۹۵).

سبک تصمیم گیری آنی: سبک تصمیم گیری آنی بیانگر احساس اضطرار تصمیم گیرنده و تمایل وی به اخذ تصمیم نهایی در کوتاه ترین و سریع ترین زمان ممکن است اسکات و بروس(۱۹۹۵).

سبک تصمیم گیری اجتنابی: افرادی که از این سبک برخوردارند در هنگام مواجهه با مسئله تا آنجا که امکانپذیر باشد تصمیم گیری را به تعویق انداخته و از هر گونه واکنش نسبت به مسئله رخ داده طفره می روند اسکات و بروس(۱۹۹۵).

۵. نتایج آزمون فرضیه های پژوهش

نتایج ماتریس کوواریانس متغیرها در جدول (۳) نشان داده شده است.

تحلیل عاملی تأییدی از نظر جبری بسیار پیچیده است و برای هر گونه محاسباتی همیشه از لیزرل استفاده می شود. در تحلیل عاملی تأییدی مدلی ساخته می شود که در آن فرض می شود داده های تجربی بر پایه ی چند عامل توصیف یا محاسبه می شوند. نتایج مدل اندازه گیری مولفه های مدل پژوهش در تأیید تحلیل عاملی اکتشافی برای تعیین میزان برازش مدل در جدول (۴) نشان داده شده است.

در این پژوهش متغیر مکنون، "مدیریت سود فرصت طلبانه" و متغیر مستقل "سبک های تصمیم گیری" می باشند. همچنین متغیرهای جنسیت، سن، مرتبه شغلی، محل اشتغال، سطح تحصیلات به عنوان متغیرهای کنترل در نظر گرفته می شوند. برای اندازه گیری تمایل پاسخ دهندگان به مدیریت سود ، از پرسش نامه بلسکی و همکاران (۲۰۰۸) استفاده شد. هم چنین برای اندازه گیری سبک های تصمیم گیری مدیران از پرسش نامه اسکات و بروس(۱۹۹۵) استفاده گردید. برای اندازه گیری متغیرهای کنترل به شرح زیر اقدام خواهد شد:

جنسیت: یک متغیر اسمی است که با مقدار یک و صفر نشان داده می شود. صفر برای جنسیت مرد و یک برای جنسیت زن. سن: یک متغیر نسبی است و عبارت است سن شناسنامه ای حسابرسان بر حسب سال.

مرتبه شغلی: یک متغیر فاصله ای است که با مقدار یک الی چهار نشان داده می شود. اگر پاسخ دهنده دارای رتبه شغلی کارشناس حسابداری باشد مقدار یک، سرپرست حسابداری عدد دو، رئیس حسابداری عدد سه و مدیر مالی عدد چهار اختصاص داده می شود.

سطح تحصیلات: یک متغیر فاصله ای است که با مقدار یک الی چهار نشان داده می شود. اگر پاسخ دهنده دارای تحصیلات کاردانی و پائین تر باشد مقدار یک، کارشناسی عدد دو، کارشناسی ارشد عدد سه و دکتری عدد چهار اختصاص داده می شود.

مدیریت سود: عبارت است از انتخاب رویه های حسابداری توسط مدیر تا این که به واسطه این انتخاب، به اهداف خاصی مثلاً گزارش و تقسیم سود بیشتر و به دنبال آن دریافت پاداش بیشتر نایل آید(اسکات ، ۲۰۰۹).

مدیریت سود از نوع کارایی: انجام مدیریت سود توسط مدیریت در جهت منافع شرکت نظیر افزایش ارزش شرکت و در نتیجه

گیری شهودی، تاثیر مثبت (۰/۳۳) بر مدیریت سود فرصت طلبانه دارد. به عبارتی با هر واحد تغییر در سبک تصمیم گیری شهودی، متغیر مدیریت سود فرصت طلبانه به میزان ۰/۳۳ واحد و هم جهت با سبک تصمیم گیری شهودی تغییر می کند. این تاثیر از نظر آماری معنادار می باشد چرا که آماره T-Value برابر با (۳/۳۱) می باشد که این میزان از مقدار ۱/۹۶ بیشتر می باشد. بنابراین فرضیه تاثیر سبک تصمیم گیری شهودی بر مدیریت سود فرصت طلبانه را نمی توان رد کرد.

با توجه به جدول (۴) مقدار شاخص برازندگی نیکویی برآزش (RMSR) کوچکتر از ۰/۰۸ است، پس شاخص نیکویی برآزش مدل این پژوهش مورد قبول بوده و برآزش دارد و چون شاخص تعدیل شده نیکویی برآزش (Chi Square/Df) کوچکتر از ۳ است پس این مدل نیز مورد قبول است. بطور معمول این معیار هر قدر کوچکتر باشد حاکی از برآزش بهتر است. با توجه به جدول (۴) چون مقدار (RMR) این الگو کمتر است، میزان برآزش مدل را در این پژوهش نشان می دهد. جدول شماره (۵)، نتایج آزمون تاثیر سبک های تصمیم گیری بر مدیریت سود فرصت طلبانه را نشان می دهد. سبک تصمیم

جدول ۳. نتایج ماتریس کوواریانس متغیرها

نام متغیر	مدیریت سود فرصت طلبانه	سبک تصمیم گیری شهودی	سبک تصمیم گیری وابستگی	سبک تصمیم گیری عقلانی	سبک تصمیم گیری آنی	سبک تصمیم گیری اجتنابی
مدیریت سود فرصت طلبانه	۰/۴۴۱					
سبک تصمیم گیری شهودی	۰/۰۸۴	۰/۵۵۵				
سبک تصمیم گیری وابستگی	۰/۰۰۰	۰/۰۴۸	۰/۵۵۶			
سبک تصمیم گیری عقلانی	۰/۰۳۶	۰/۰۴۴	۰/۲۶۰	۰/۴۱۰		
سبک تصمیم گیری آنی	۰/۱۳۰	۰/۰۵۸	۰/۰۰۶	۰/۱۳۰	۰/۴۵۱	
سبک تصمیم گیری اجتنابی	۰/۱۶۰	۰/۰۰۰	۰/۱۳۰	۰/۰۰۰	۰/۳۳۶	۰/۴۶۴

جدول ۴. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی برای تعیین میزان برآزش مدل

شاخص های برآزش الگوی مفهومی	مقادیر محاسبه شده شاخص ها - مدیریت سود فرصت طلبانه	مقادیر توصیه شده	وضعیت برآزش
Chi Square/Df	۱/۲۶۶	Chi Square/Df ≤ ۳	قابل قبول
RMSEA	۰/۰۳۶	RMSEA ≤ ۸٪	قابل قبول
RMR	۰/۰۵۰	RMR ≤ ۵٪	قابل قبول

جدول ۵. نتایج آزمون تاثیر سبک های تصمیم گیری بر گزارشگری مالی متقلبانه

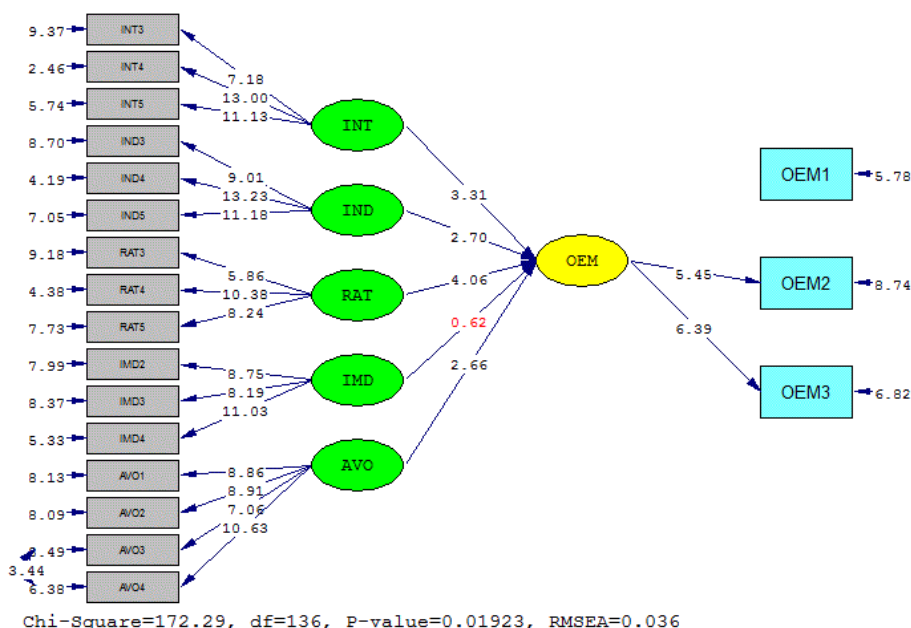
فرضیه	شرح	ضریب مسیر	آماره T	رد یا قبول فرضیه
۱	تاثیر سبک تصمیم گیری شهودی بر مدیریت سود فرصت طلبانه	۰/۳۳	۳/۳۱	پذیرش
۲	تاثیر سبک تصمیم گیری وابستگی بر مدیریت سود فرصت طلبانه	۰/۴۱	۲/۷۰	پذیرش
۳	تاثیر سبک تصمیم گیری عقلانی بر مدیریت سود فرصت طلبانه	۰/۵۷	۴/۰۶	پذیرش
۴	تاثیر سبک تصمیم گیری آنی بر مدیریت سود فرصت طلبانه	۰/۱۱	۰/۶۲	رد
۵	تاثیر سبک تصمیم گیری اجتنابی بر مدیریت سود فرصت طلبانه	۰/۵۳	۲/۶۶	پذیرش

سبک تصمیم گیری وابستگی، تاثیر مثبت (۰/۴۱) بر مدیریت سود فرصت طلبانه دارد. به عبارتی با هر واحد تغییر در سبک تصمیم گیری وابستگی، متغیر مدیریت سود فرصت طلبانه به میزان ۰/۴۱ واحد و هم جهت با سبک تصمیم گیری وابستگی تغییر می کند. این تاثیر از نظر آماری معنادار می باشد چرا که آماره T-Value برابر با (۲/۷۰) می باشد که این میزان از مقدار ۱/۹۶ بیشتر می باشد. بنابراین فرضیه تاثیر سبک تصمیم گیری وابستگی بر مدیریت سود فرصت طلبانه را نمی توان رد کرد. سبک تصمیم گیری عقلانی، تاثیر مثبت (۰/۵۷) بر مدیریت سود فرصت طلبانه دارد. به عبارتی با هر واحد تغییر در سبک تصمیم گیری عقلانی، متغیر مدیریت سود فرصت طلبانه به میزان ۰/۵۷ واحد و هم جهت با سبک تصمیم گیری عقلانی

سبک تصمیم گیری وابستگی، تاثیر مثبت (۰/۴۱) بر مدیریت سود فرصت طلبانه دارد. به عبارتی با هر واحد تغییر در سبک تصمیم گیری وابستگی، متغیر مدیریت سود فرصت طلبانه به میزان ۰/۴۱ واحد و هم جهت با سبک تصمیم گیری وابستگی تغییر می کند. این تاثیر از نظر آماری معنادار می باشد چرا که آماره T-Value برابر با (۲/۷۰) می باشد که این میزان از مقدار

مقدار ۱/۹۶ کمتر می باشد. بنابراین فرضیه تاثیر سبک تصمیم گیری آنی بر مدیریت سود فرصت طلبانه رد می شود. سبک تصمیم گیری اجتنابی، تاثیر مثبت (۰/۵۳) بر مدیریت سود فرصت طلبانه دارد. به عبارتی با هر واحد تغییر در سبک تصمیم گیری اجتنابی، متغیر مدیریت سود فرصت طلبانه به میزان ۰/۵۳ واحد و هم جهت با سبک تصمیم گیری اجتنابی تغییر می کند. این تاثیر از نظر آماری معنادار می باشد چرا که آماره T-Value برابر با (۲/۶۶) می باشد که این میزان از مقدار ۱/۹۶ بیشتر می باشد. بنابراین فرضیه تاثیر سبک تصمیم گیری اجتنابی بر مدیریت سود فرصت طلبانه را نمی توان رد کرد.

تغییر می کند. این تاثیر از نظر آماری معنادار می باشد چرا که آماره T-Value برابر با (۴/۰۶) می باشد که این میزان از مقدار ۱/۹۶ بیشتر می باشد. بنابراین فرضیه تاثیر سبک تصمیم گیری عقلانی بر مدیریت سود فرصت طلبانه را نمی توان رد کرد. سبک تصمیم گیری آنی، تاثیر مثبت (۰/۱۱) بر مدیریت سود فرصت طلبانه دارد. به عبارتی با هر واحد تغییر در سبک تصمیم گیری آنی، متغیر مدیریت سود فرصت طلبانه به میزان ۰/۱۱ واحد و هم جهت با سبک تصمیم گیری فرصت طلبانه تغییر می کند. اما این تاثیر از نظر آماری معنادار نمی باشد چرا که آماره T-Value برابر با (۰/۶۲) می باشد که این میزان از

شکل ۲. نتیجه آزمون مدل تاثیر سبک های تصمیم گیری بر گزارشگری مالی متقلبانه

فرصت طلبانه تاثیر دارد. بنابراین، اگر سرمایه‌گذاران و ذینفعان به این اطلاعات متکی شوند، احتمال تصمیم گیری صحیح و دقیق آنها کاهش خواهد یافت. از این رو، نتایج این فرضیه با نتایج پژوهش لو و همکاران (۲۰۱۷) و بلانکو و دئول (۲۰۱۷) همسو بوده و مطابق با چارچوب نظری پژوهش می باشد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه چهارم نشان داد که سبک تصمیم گیری آنی بر مدیریت سود فرصت طلبانه تأثیر معناداری ندارد. بر اساس مبانی نظری پژوهش و به استناد به نتایج پژوهش‌های انجام شده توسط لو و همکاران (۲۰۱۷) و بلانکو و دئول (۲۰۱۷)، می توان چنین استنباط نمود که سبک تصمیم گیری آنی بر مدیریت سود فرصت طلبانه تاثیر دارد. بنابراین، اگر سرمایه‌گذاران و ذینفعان به این اطلاعات متکی شوند، بر احتمال تصمیم گیری اشتباه آن ها تاثیری نخواهد داشت. از این رو، نتایج

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر ارتباط میان سبک های تصمیم گیری و مدیریت سود فرصت طلبانه را مورد بررسی قرار می دهد. بدین ترتیب، در این پژوهش عناصر مختلف سبک های تصمیم گیری یعنی (سبک تصمیم گیری شهودی، وابستگی، عقلانی، آنی و اجتنابی) و مدیریت سود فرصت طلبانه شرکت‌ها شناسایی و تحلیل شدند. نتایج حاصل از آزمون فرضیه های اول، دوم، سوم و پنجم نشان داد که سبک تصمیم گیری (شهودی، وابستگی، عقلانی و اجتنابی) بر مدیریت سود فرصت طلبانه تأثیر معناداری دارد. بر اساس مبانی نظری پژوهش و به استناد به نتایج پژوهش‌های انجام شده توسط لو و همکاران (۲۰۱۷) و بلانکو و دئول (۲۰۱۷)، می توان چنین استنباط نمود که سبک تصمیم گیری (شهودی، وابستگی، عقلانی و اجتنابی) بر مدیریت سود

فهرست منابع

- این فرضیه با نتایج پژوهش لو و همکاران (۲۰۱۷) و بلانکو و دنول (۲۰۱۷) همسو نبوده و مطابق با چارچوب نظری پژوهش نیست.
- یافته‌های پژوهش گویای آن است که سبک های تصمیم گیری (شهودی، وابستگی، عقلانی و اجتنابی) موجب افزایش مدیریت سود فرصت طلبانه می‌شود. طبق نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش، مدیریت سود فرصت طلبانه تحت تأثیر سبک های تصمیم گیری قرار می‌گیرد. به عبارتی، می‌توان ابعاد سبک های تصمیم گیری را عامل فزاینده این سازه دانست. پژوهش حاضر نشان داد که در حوزه قضاوت تصمیم گیری مدیران درباره مدیریت سود، متغیرهای زیادی بر قضاوت و تصمیم گیری آن‌ها تاثیرگذار هستند. شناسایی این متغیرها به ما کمک می‌کند تا درک و اطلاعات بهتری درباره عوامل تعیین کننده مدیریت سود فراتر از فرضیه های تئوری اثباتی حسابداری کسب نماییم. در نهایت آگاهی از این عوامل، درک ما را از ضرورت و اهمیت مطالعات میان رشته ای در پژوهش های رفتاری حسابداری افزایش می‌دهد. دستاوردهای علمی این مقاله را می‌توان در راستای اهمیت سودآوری و دستکاری آن، در ارزیابی وظیفه میاشرت مدیر تفسیر نمود. این مقاله نشان داد که سبک های تصمیم گیری مدیران، می‌تواند شاخص مناسبی برای ارزیابی وظیفه میاشرت مدیر در راستای اهداف گزارشگری مالی باشد. شواهد و نتایج پژوهش اطلاعات سودمندی درباره سبک های مختلف تصمیم گیری مدیران در مدیریت سود در راستای ارزیابی هزینه های نمایندگی به قانون گذاران، کارشناسان و مدیران بورس، تحلیل گران مالی و مجامع امور سهام شرکت ها ارائه می‌نماید.
- از این رو، به مدیران، سرمایه‌گذاران بالفعل، بالقوه و سایر ذینفعان پیشنهاد می‌شود که توجه بیشتری به بحث انواع سبک های تصمیم گیری داشته باشند و آن را در مدل‌های تصمیم‌گیری خود لحاظ نمایند زیرا سبک های تصمیم گیری می‌تواند مبنایی برای تصمیم‌گیری آن‌ها در سرمایه‌گذاری باشد. طبق نتایج پژوهش با توجه به اینکه تأثیر سبک های تصمیم گیری (شهودی، وابستگی، عقلانی و اجتنابی) بر مدیریت سود فرصت طلبانه مشاهده گردید، لذا در مورد اهمیت سبک های تصمیم گیری بر کاهش مدیریت سود فرصت طلبانه و ایجاد محیط رقابتی شفاف و همچنین، ایجاد محیط شفاف اطلاعاتی و اتخاذ تصمیم بهینه سرمایه‌گذاران به صاحب‌نظران و مدیران بورس اوراق بهادار تهران پیشنهاد می‌شود تدابیری اندیشه شود.
- * ادیبی سده، صدیقه (۱۳۷۸) بررسی رابطه بین گرایشهای ارزشی و سبکهای تصمیمگیری مدیران در شهر اصفهان. فصلنامه علمی د اجتماعی مدیریت در آموزشوپرورش، دوره ششم. شماره سلسله ۲۳، ۲۵.
- * آذر، عادل، مومنی و منصور (۱۳۸۴)، "آمار و کاربرد آن در مدیریت"، جلد دوم، تهران، انتشارات سمت.
- * پیری، رمضان (۱۳۷۳) تصمیم گیری و مراحل آن. فصلنامه مدیریت در آموزشوپرورش، سال سوم، شماره ۱، ۲۹ الی ۱۴.
- * رضایی پسته نوئی. یاسر و صفری گرایلی. مهدی، (۱۳۹۷)، خوانایی گزارشگری مالی و احتمال گزارشگری متقلبانه، پژوهش های حسابداری مالی، سال ۱۰، شماره ۴، ۴۳-۵۸.
- * فخاری. حسین و نتاج کردی. محسن، (۱۳۹۷)، اثر تعدیل کنندگی راهبری شرکتی بر ارتباط بین رقابت در بازار محصول و کیفیت سود پیش بینی شده مدیریت، پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی، سال ۱۰، شماره ۳۸، ۲۳۷-۲۰۹.
- * قاضی طباطبایی، سید محمود، مدل های ساختاری کوواریانس یا مدل های لیزرل در علوم اجتماعی، نشریه دانشکده علوم انسانی اجتماعی تبریز، سال اول (۱۳۷۴)، شماره ۲ - (۳۸-۳۴).
- * قلیپور، آرین؛ خنیفر، حسین و فاخری کوزهکنان، سمیرا (۱۳۸۷)، اثرات خودشیفتگی مدیران بر آشفتگی سازمانها، فرهنگ مدیریت، دوره ۶، شماره ۱۸، صص ۷۹-۹۳.
- * کاردان. بهزاد، ودیعی نوقایی. محمدحسین و امیدفر. مهدی، (۱۳۹۸)، بررسی رابطه غیرخطی رقابت بازار محصول و کیفیت گزارشگری مالی، پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی، سال ۱۱، شماره ۴۱، ۱۷۷-۱۹۵.
- * کردستانی. غلامرضا، بهرامفر. نقی و امیری. علی، (۱۳۹۸)، بررسی تاثیر کیفیت افشاء بر عدم تقارن اطلاعاتی، پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی، سال ۱۱، شماره ۴۲، ۱۷۸-۱۵۹.
- * هادیزاده مقدم، اکرم؛ طهرانی، مریم، (۱۳۹۰) تبیین رابطه بین هوش عاطفی و سبک تصمیم گیری مدیران، دوماهنامه علمی - پژوهشی دانشور رفتار، مدیریت و پیشرفت، دانشگاه شاهد، سال هجدهم.
- * هومن، حیدر علی، مدل یابی معادلات ساختاری با کاربرد نرم افزار لیزرل، انتشارات سمت، تهران، ۱۳۸۴ - (۱۸۰ - ۲۰۰).
- * Bamidele Rotimi. (2016). Relationship between decisionmaking style, competitive strategies and organisational performance among construction

- Journal of Engineering, Design and Technology, Vol. 14 Iss 4 pp 1-25.
- * Pamela, Chrispin, "Decisions, Decisions", (1996), Journal of Management in Medicine, vol 10, No 6, p 43.
  - * Rezazadeh, Samaneh (2010). "The relationship between intelligence and moral decision - making styles of public managers, Ferdowsi. University of Mashhad University of Medical Sciences in 1389." MS Thesis. Ferdowsi University of Mashhad. School of Psychology and Educational Sciences.
  - * Robbins, sp. (2009). Organizational behavior. Muhammad Ali's translation Oyekunle Oyewobi, Luqman; Abimbola Windapo James and Olabode
  - * Scott, William. 2000, Financial Accounting Theory, Prentice Hall, chapter 11, p.p. 343-352.
  - * Spicer, David P. & Sadler-Smith, Eugene (2005), "An examination of the general decision making style", Journal of Managerial Psychology, Vol 20, No 2, pp 137-138.
  - * Verma, Neha and rangnekar, santosh (2015). General decision making style: evidence from India, South Asian Journal of Global Business Research, Vol. 4 Iss 1 pp 1-40.
  - * Weinz, Heinz, & Koontz, Harold (1993), "Management: A Global Perspective", International Edition, Tenth Edition, New York, p. 199.
  - organisations, Journal of Engineering, Design and Technology, Vol. 14 Iss 4 pp 1-25.
  - * Banerjee, S., Kauffman, R. J., & Wang, B. (2007). Modeling Internet firm survival using Bayesian dynamic models with time-varying coefficients. Electronic Commerce Research and Applications, 6(3), 332-342.
  - * Bhattacharya, C. B., & Sen, S. (2003). Consumer-company identification: A framework for understanding consumers' relationships with companies. Journal of marketing, 67(2), 76-88.
  - * Blanco, B., and Dhole, S. (2017). Financial Statement Comparability, Readability and Accounting Fraud. AFAANZ Conference, Working Paper, https://www.afaanz.org/openconf/2017/modules/request.php?module=oc_program&action=summary.php&id=4.
  - * DeGeorge, F., Patel, J. and Zeckhauser, R. (1999). "Earnings management to exceed thresholds", Journal of Business, 72, 1-33.
  - * Eberlin, Richard Jay. (2005). "The relationship among leadership styles, decision making and organizational justice": Alliant International University.
  - * Fern, R. H., Brown, B., and Dickey, S.W. (1994). "An empirical test of politically-motivated income smoothing in the oil refining industry", Journal of Applied Research, 10(1), 92-100.
  - * Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., and Tatham, R.L., (2006), Multivariate data analysis 6th Edition. Pearson Prentice Hall, New Jersey. Humans: Critique and reformulation. Journal of Abnormal Psychology, 87, PP: 49-74.
  - * Healy, P., Wahlen, J. (1999). "A review of the earnings management literature and its implication for standard setting", Accounting Horizons, 13(4), 365-383.
  - * Hoy, K. W. & Miskel, G. C. (2008). Educational Administration: Theory, Research, and Practice (8th Ed). New York: McGraw Hill, Inc.
  - * Karin, K. (2003). "Gender influences in decision-making processes in top management teams", Management Decision, Vol. 41 Iss: 10, pp.1024 - 1034.
  - * Kaucher, E. (2010), Ethical decision making and effective leadership: Alliant International University.
  - * Kaucher, E. (2010). Ethical decision making and effective leadership: Alliant International University.
  - * Lo, K., Ramos, F., and Rogo, R. (2017). Earnings Management and Annual Report Fraud Detection. Contemporary Accounting Research, Vol. 32, No. 3, Pp. 1193-1223.
  - * Moghaddam, A. Tehrani, M. (2008). "Investigating the relationship between decision. Olcuma, Dincer and Titrek, Osman (2015). The Effect Of School Administrators' Decision Making Styles On Teacher Job Satisfaction, Procedia - Social and Behavioral Sciences 197, 1936 - 1946.
  - * Oyekunle Oyewobi, Luqman; Abimbola Windapo James and Olabode Bamidele Rotimi, (2016). Relationship between decision making style, competitive strategies and organisational performance among construction organisations,

Accounting Knowledge & Management Auditing
Vol. 13/ No. 50/ Summer 2024

The role of decision-making styles in opportunistic Earning management

Maryam Hashemi Bahraman

Ph.D Student, Department of Accounting, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Zahra Pourzamani

Department of Accounting, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.(Coressponding Author)

Bahman Banimahd

Department of Accounting, Karaj Branch, Islamic Azad University, Karaj, Iran.

Abstract

Earnings management is a set of management decisions that do not report some of the short-term facts known to management in order to maximize the value of profits. In this regard, the present paper investigates the impact of decision making styles on opportunistic earnings management by predicting the causal relationships between the dimensions of decision styles (intuitive, dependency, rational, immediate and avoidant) and opportunistic earnings management. The statistical population of this study was independent auditors and standard questionnaire was used for data collection. After conducting tests of reliability and validity of sample data, related analyzes based on structural modeling approach done. The results show that decision making styles (intuitive, dependency, rational and avoidant) have a significant effect on fraudulent reporting. Thus, the impact of the immediate decision-making component on fraudulent reporting was not observed. decision making method on fraudulent financial reporting was observed.

Keywords: Decision making methods, Opportunistic Earning management, structural equation